

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра фізіології людини та тварин

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної роботи
А.В. Понтелеймонов

_____ 2019 р.

Робоча програма навчальної дисципліни
Функціональна діагностика.
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти другий (магістерський)
галузь знань 09 Біологія
(шифр і назва)
спеціальність 091 Біологія
(шифр і назва)
освітня програма Фізіологія людини і тварин
(шифр і назва)
спеціалізація _____
(шифр і назва)
вид дисципліни за вибором
обов'язкова/за вибором
факультет біологічний

2019/2020 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою біологічного факультету (інституту, центру)

“ 19 ” червня 2019 року, протокол № 6

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

О.Л. Марковський, кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізіології людини та тварин.

Програму схвалено на засіданні кафедри фізіології людини та тварин

Протокол від “ 14 ” червня 20 19 року № 13

Завідувач кафедри фізіології людини та тварин

(підпис)

(Бондаренко В.А.)
(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією

біологічного факультету

(назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна)

Протокол від “ 18 ” червня 2019 року № 11

Голова науково-методичної комісії біологічного факультету

(підпис)

Мартиненко В.В.
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Функціональна діагностика» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки другого(магістерського) (назва рівня вищої освіти) спеціальності 091 Біологія спеціалізації _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання функціональної діагностики.

- є доказ того, що біоелектричні явища - це суттєвий компонент діяльності усіх органів тканин та клітин живого організму. Біоелектрогенез є особливо найважливішим у діяльності нервової та м'язової тканини.

1.2. Основні завдання вивчення.

– біоелектричні показники прямого вимірювання, які генеровані різними у центральній та периферичній нервової систем:

електроенцефалограма (ЕЕГ) , яка відображує змінювання біопотенціалів головного мозку

електрокардіограма (ЕКГ), яка відображує електричну активність серця

електроміограма, яка відображує електричну активність пов'язану зі скороченням скелетних м'язів.

– показники посереднього вимірювання, які відображують зміни електричного опору участків шкіри та тіла людини

реограма чи змінювання об'ємного опору ділянок тіла або органів при просуванні крові по судинам

шкірно-гальванична реакція (КГР) чи змінювання опору шкіри , пов'язане з емоційною реакцією, яка впливає на діяльність потових заліз

це найважливій розділ фізіології інтегрован з біофізикою збудливості, загальною фізіологією ВНД, з біомедичною електронікою.

1.3. Кількість кредитів 4

1.4. Загальна кількість годин 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

За вибором	
денна форма навчання годин	заочна форма навчання годин
Рік підготовки:	
1-й	1-й
Семестр	
1-й	1-й
Лекції	
-	-
Практичні, семінарські	
-	-
Лабораторні	
64	18
Самостійна робота	
56	102
Індивідуальне завдання	
10*	10*

* - з годин для самостійної роботи

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

знати:

- принципи методів функціональної діагностики;
- хімічні, фізичні, біохімічні, біофізичні, анатомічні, фізіологічні основи можливого застосування певного методу функціональної діагностики.

вміти:

- добирати і обґрунтовувати вибір певного методу чи комплексу методів функціональної діагностики в залежності з умов дослідження чи обстеження організму людини;
- аналізувати одержані результати, робити висновок про фізіологічний стан певного структурно-функціонального елементу та(чи) організму людини в цілому.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Архітектура функціонального дослідження .

Тема 1. Етапи виконання функціональних досліджень. Модель планування, технічне забезпечення, візуальне прочитання, епохи.

Тема 2. Електрофізіологічні показники. Показники прямого вимірювання, посереднього, перетвореного.

Тема 3. Методи аналізу та вимірювально-обчислювальні комплекси. Параметричні, обчислювальні, аналітичні інструменти досліджень.

Розділ 2. Енцефалографія.

Тема 1. Основи ЕЕГ-методу. Схема реєстрування, морфологія, класифікація.

Тема 2. Методи обчислювального аналізу ЕЕГ. Амплітуда, спектр, фазовий спектр, епоха, періодометричний аналіз.

Тема 3. Узагальнені спектральні показники. Показники, виборки, критерії .

Розділ 3. Електрокардіографія.

Тема 1. Основи ЕКГ-методу традиційні, холтеровський моніторинг.

Тема 2. Морфологія ЕКГ. Зубці, сегменти, інтервали.

Тема 3. Аналіз варіабельності серцевого ритму. Інтервалографія, варіаційна пульсометрія, спектральний аналіз, корелятивна ритмографія, індекси Балевського Р.М.

Розділ 4. Реографія.

Тема 1. Основа методу реографії. Пульсове коливання, імпеданс, об'ємний опір.

Тема 2. Реографічні показники. Анакрота. катаракта, індекс, гемодинаміка.

Розділ 5. Електроміографія.

Тема 1. Основи методу електроміографії, м'язова активність, двигунна одиниця, електрична активність. М-відповідь, Н- рефлекс, потенціал дії.

Розділ 6. Поліграфія.

Тема 1. Допоміжні поліграфічні показники шкіро-гальванічна реакція (ШГР), психофізика явища, закон Вебера-Фехнера.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових розділом і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
розділ 1 Архітектура функціонального дослідження .												
Тема 1. Етапи виконання функціональних досліджень. Модель планування, технічне забезпечення, візуальне прочитання, епоха.	3			2		1	5			2		3
Тема2. Електрофізіологічні показники. Показники прямого вимірювання, посереднього, перетвореного.	3			2		1	3					3
Тема 3. Методи аналізу	4			2		2	2					2

та вимірjувальнo- обчислювальнi комплекси. Параметричнi, обчислювальнi, аналiтичнi iнструменти дослiджень.											
Разом за роздiлом 1	10		6		4	10			2		8
роздiл 2. Енцефалографiя.											
Тема 4. Основи ЕЕГ- методу. Схема реєстрування, морфологiя, класифiкацiя.	5		2		3	11			2		9
Тема 5. Методи обчислювальнoго аналiзу ЕЕГ. Амплiтуда, спектр, фазовий спектр, епоха, перiодометричний аналiз.	11		8		3	11			2		9
Тема 6. Узагальненi спектральнi показники. Показники, виборки, критерiї .	11		8		3	11			2		9
Разом за роздiлом 2	27		18		9	33			6		27
роздiл 3. Електрокардiографiя.											
Тема 7. Основи ЕКГ- методу традицiйнi, холтеровськiй монiторинг..	6		2		4	11			2		9
Тема 8. Морфологiя ЕКГ. Зубцi, сегменти, iнтервали.	8		4		4	11			2		9
Тема 9. Аналiз варiабильностi серцевого ритму. Iнтервалографiя, варiацiйна пульсометрiя, спектральний аналiз, корелятивна ритмографiя, iндекси Балевського Р.М.	29		20		9	11			2		9

Разом за розділом 3	43			26		17	33			6		27
розділ 4. Реографія.												
Тема 10. Основа методу реографії. Пульсове коливання, імпедакс, об'ємний опір.	7			4		3	5			1		4
Тема 11. Реографічні показники. Анакрота. катаракта, індекс, гемодинаміка.	7			4		3	5			1		4
Разом за розділом 4	14			8		6	10			2		8
Розділ 5. Електроміографія.												
Тема 12. Основи методу електроміографії, м'язова активність, двигунна одиниця, електрична активність. М-відповідь, Н-рефлекс, потенціал дії.	9			2		7	11			2		9
Разом за розділом 5	9			2		7	11			2		9
Розділ 6. Поліграфія.												
Тема 13. Допоміжні поліграфічні показники шкіро-гальванічна реакція (ШГР), психофізика явища, закон Вебера-Фехнера.	7			4		3	13			2		11
Разом за розділом 6	7			4		3	13			2		11
Індивідуальне завдання	10						10					
Усього годин	120			64		56	120			18		102

4. Теми лабораторних (семінарських та практичних) занять.

(семінарські та практичні заняття не передбачаються навчальним планом)

№ з/п	Теми практичних занять	Кількість годин ден. заоч.
-------	------------------------	----------------------------

1	Тема 1. Етапи виконання функціональних досліджень. Модель планування, технічне забезпечення, візуальне прочитання, епоха.	2	2
2	Тема2. Електрофізіологічні показники. Показники прямого вимірювання, посереднього, перетвореного.еквивалентна електрична схема мембрани.	2	
3	Тема 3. Методи аналізу та вимірювально-обчислювальні комплекси. Параметричні, обчислювальні, аналітичні інструменти досліджень.мембрани).	2	
4	Тема 4. Основи ЕЕГ-методу. Схема реєстрування, морфологія, класифікація.	2	2
5	Тема 5. Методи обчислювального аналізу ЕЕГ. Амплітуда, спектр, фазовий спектр, епоха, періодометричний аналіз	8	2
6	Тема 6. Узагальнені спектральні показники. Показники, виборки, критерії .	8	2
7	Тема 7. Основи ЕКГ-методу традиційні, холтеровський моніторинг..	2	2
8	Тема 8. Морфологія ЕКГ. Зубці, сегменти, інтервали.	4	2
9	Тема 9. Аналіз варіабільності серцевого ритму. Інтервалографія, варіаційна пульсометрія, спектральний аналіз, корелятивна ритмографія, індекси Балецького Р.М.	20	2
10	Тема 10. Основа методу реографії. Пульсове коливання, імпедакс , об'ємний опір.	4	1
11	Тема11. Реографічні показники. Анакрота. катаракта, індекс,	4	1
12	Тема 12. Основи методу електроміографії , м'язова активність, двигунна одиниця, електрична активність . М-відповідь, Н-рефлекс, потенціал дії.	2	1
13	Тема 13. Допоміжні поліграфічні показники шкіро-гальванічна реакція(ШГР), психофізика явища, закон Вебера-Фехнера.	4	1
Разом		64	18

5. Завдання для самостійної роботи.

№ з/п	Види, зміст роботи	Кількість годин ден. заоч.
Опрацювати навчальний матеріал, скласти реферативну довідку:		

1	Методологія та методи сучасної електрофізіології та функціональної діагностики.	8	14
2	Електрична активність мозку, нейрофізіологія, хвильові ритми та їх спектральний аналіз.	10	30
3	Електрична активність серця, автоматизм діяльності, вивчення ритму серцевих скорочень, спектральний аналіз.	12	20
4	Реографічні дослідження як діагностика кровообігу.	6	8
5	Електроміографія як метод дослідження нейром'язкових взаємодій.	7	9
6	Поліграфія як діагностика вегетативної активності .	3	11
7	Виконання індивідуального завдання	10	10
Разом		56	102

6. Індивідуальне завдання

Виконується у вигляді розрахунково-графічної роботи.

7. Методи контролю

Самоконтроль. Методичні посібники з відповідних розділів курсу містять завдання для самопідготовки і самоконтролю, який студенти можуть здійснювати, використовуючи підручники під час роботи над реферативною довідкою.

Поточний контроль. Програма передбачає наступні форми поточного контролю:

- **усне опитування:** здійснюється з метою контролю засвоєння теоретичних положень, необхідних для виконання завдань;
- **контрольна робота** за темою: «Електрофізіологічні показники. Показники прямого вимірювання, посереднього, перетвореного»;

Всі результати поточного контролю враховуються при визначенні результатів підсумкового контролю.

Підсумковий контроль проводиться у формі заліку, що є письмовою задачею навчального матеріалу за темою: «Аналіз варіабельності серцевого ритму. Інтервалографія, варіаційна пульсометрія, спектральний аналіз, корелятивна ритмографія, індекси Балевського Р.М».

8. Схема нарахування балів.

розділ 1		розділ 2				розділ 3				Індивідуальне завдання	Разом	Залік	сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10				
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною чотирирівневою шкалою
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

9. Рекомендована література

Основна література

1. Ардашев А.В., Лоскутов А.Ю. Практические аспекты методов анализа variability сердечного ритма.- М.: Медпрактика, 2010.- 126 с.
2. Команцев В.Н. Методические основы клинической электромиографии.- СПб.: 2006.- 124 с.
3. Михайлов В.М. Variability ритма сердца. Опыт практического применения. Иваново: Научная литература, 2000.- 105 с.
4. Полищук В.И., Терехова. Техника и методика реографи и реоплетизмографии.- М.: Медицина, 1983.- 210 с.
5. Симоненко В.Б., Цоколов А.В., Фисун А.Я. Функциональная диагностика.-М.: Медицина, 2005.-304 с.
6. Фролов С.В., Строев В.М. и др.. Методы и приборы функциональной диагностики.- Тамбов. Изд-во ТГТУ, 2008.- 84 с.
7. Функціональна діагностика за редакцією Жарікова О., Іваніва Ю., Куця В.- К.: «Четверта хвиля», 2018. – 732 с.
8. Шугуров О.А. Инструментальные методы исследования сердечно-сосудистой системы.- Днепропетровск: ДНУ, 2007.- 52 с.

Додаткова література

1. Аристов А.А. Технические методы диагностических исследований.- Томск: Изд-во ТПУ, 2009.- 86 с.

2.Виноградов О.О. Функціональна діагностика (методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт).- Луганськ: Вид-во ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченко, 2010.- 57 с.

3. Маліков М.В., Сватъєв А.В., Богдановська Н.В Функціональна діагностика у фізичному вихованні і спорті. Навч. посіб. Запоріжжя: ЗДУ, 2006.-175 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1.Сайт <http://www.bio.msu.ru/progr-biophys.html>

2. Сайт Біомолекула

Загальний курс забезпечений матеріалами навчально-методичного комплексу, методичними рекомендаціями для самостійного опрацювання матеріалу, виконання індивідуального завдання, підготовки до поточного та підсумкового контролів, завдань практичного та проблемно-практичного характеру.